

УДК 378.147

Роль дисциплін психолого-педагогічного циклу у процесі культурологічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів

Олена Костенко,

аспірант,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Науковий керівник — кандидат педагогічних наук, доцент *В.В. Бондаренко*

Державні документи України в галузі освіти наголошують на важливості культурологічної освіти майбутніх фахівців, культурно-історичного досвіду людства у справі професійного становлення молоді. Особливо акцентується увага на забезпеченні духовно-морального розвитку фахівця, формування в нього високих етичних переконань, почуття моральної відповідальності, особистісної та професійної культури.

Перехід до нової освітньої парадигми, домінуючим чинником якої виступає культура, особистісний розвиток фахівця, визначає орієнтири сучасної вищої інженерно-педагогічної освіти.

Інженер-педагог, окрім педагогічних та технічних знань, має володіти знаннями про загальнолюдські цінності, моделі мовної та моральної поведінки, норми та правила взаємодії між людьми, мати знання з психології міжособистісного та педагогічного спілкування.

Вирішення даної проблеми можливе за допомогою включення у навчальний процес таких тем, як «Педагогічна етика» та «Психологія педагогічного спілкування», що сприяє формуванню у студентів етичних та комунікативних знань, умінь та навичок.

Теоретичному обґрунтуванню культурологічної освіти присвячені роботи

таких українських науковців, як Г. Васянович, Г. Дегтярьова, І. Зязюн, Л. Руденко, О. Рудницька, а також російських філософів та педагогів: Г. Аванесова, В. Межуєва, Л. Воронкової та ін.

Педагогічні засади культурологічної підготовки висвітлено в наукових розвідках С. Дичковського, О. Коломієць, Т. Мельничук, Л. Руденко та ін.

Незважаючи на значний інтерес до питань культурологічної готовності випускників технічних ВНЗ до майбутньої професійної діяльності, ще й досі залишається невирішеною низка питань, що стосуються їх психолого-педагогічної підготовки.

Метою статті є визначення ролі та змісту культурологічної підготовки інженерів-педагогів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Гкладний і багатогранний процес реформування національної освіти висуває особливі вимоги до вивчення культурологічних дисциплін у вищій школі як важливої складової частини у професійно-творчій підготовці студентської молоді.

Особливої уваги заслуговує посилення зв'язків між культурою й освітою, зростання ролі культурологічної підготовки майбутнього спеціаліста, згідно з якою акцент переноситься з традиційної на-

станови — засвоєння заданої кількості інформації — на розвиток культури мислення, почуттів, поведінки особистості та її професійних якостей у процесі здобуття й освоєння обраної спеціальності [5, с. 71].

Під культурологічною підготовкою Л. Руденко розуміє планомірний педагогічний процес, що ґрунтується на засадах культурологічної спрямованості, гуманізації і гуманітаризації навчально-виховного процесу, діалогової взаємодії його суб'єктів; посилення у навчальних планах дисциплін, які забезпечують підвищення загальнокультурного рівня, духовного розвитку майбутнього спеціаліста, теоретичну і практичну підготовку до культуровідповідної діяльності; використання у навчально-виховному процесі національних культурних здобутків, оволодіння знаннями, уміннями й навичками використання їх у професійно-педагогічній діяльності; естетизація дозвіллевої діяльності, створення культуротворчого середовища формування майбутнього спеціаліста; культуровідповідної діяльності у позанавчальний час [4].

Культурологічна підготовка забезпечує єдність неперервного, загальнокультурного, соціально-морального, духовного та водночас професійного становлення особистості. У процесі засвоєння культурологічних знань особистісно значущим для студента стає оволодіння фундаментальними цінностями пізнання науки, культури, творчості, професії; складний процес організації власного життя немислимий без глибинного всебічного культурного підґрунтя. Якщо немає опори в культурі, немає опори в собі самому. З того, наскільки тісно людина пов'язана з культурою, можна судити про багатство її душі й інтелекту, про її здатність регенерувати нові ідеї та відстоювати істину [1, с. 16].

Сучасне суспільство потребує вдосконалення, а це означає, що назріла необхідність особливої уваги до виховання майбутніх поколінь, їх культурологічного розвитку, збагачення духовності, естетизації усіх ланок навчально-виховного

процесу. Зусилля педагогів, вихователів, майстрів виробничого навчання, викладачів закладів освіти усіх рівнів мають бути спрямовані на формування творчої особистості, яка б характеризувалася унікальністю, неповторністю, яскравими творчими рисами, високою інтелектуальністю й естетичною вихованістю. Усі ці якості особистість проявляє передусім у своїй професійній діяльності [6, с. 212].

Як зазначає Н. Крилова, актуальність культурологічних аспектів підготовки сучасного спеціаліста обумовлена об'єктивними вимогами якісних характеристик особистості й діяльності спеціаліста, що створює потребу в адекватному розвитку вищої освіти: переосмисленні змісту освіти й виховання майбутнього спеціаліста, розробку й послідовну реалізацію гуманістичної концепції викладання. Культурологічна підготовка посилює антропоцентричний напрям освітніх процесів. Один із шляхів підвищення її ефективності — збільшення культуромісткості змісту, технологій, організаційних форм освіти, виховання й розвитку особистості [3].

Саме «культурологічна підготовка має надолужити недоліки предметно-функціональної підготовки, «об'єктивного» характеру навчання, відходу від традицій гуманітарної освіти та створювати престиж і привабливість гуманної, культурно освіченої, творчо мислячої людини» [2, с. 38].

Спираючись на аналіз психолого-педагогічної літератури, можна констатувати, що культурологічна підготовка відіграє важливу роль у професійному становленні майбутнього фахівця, а збільшення культуромісткості освітнього процесу є одним із шляхів підвищення її ефективності.

Блок психолого-педагогічної підготовки інженерів-педагогів охоплює різні навчальні дисципліни, серед яких мають місце: педагогіка вищої школи, психологія вищої школи, психологія управління, соціальна педагогіка. Зазначені дисципліни забезпечують базову психолого-педаго-

гічну підготовку інженера-педагога, формують педагогічне мислення, педагогічну компетентність. Однак в даних дисциплінах простежується недостатня кількість тем, зорієнтованих на культурологічний розвиток фахівця, формування його професійної культури. Психолого-педагогічна та культурологічна підготовки інженера-педагога, на наш погляд, мають органічно поєднуватися, тому необхідно включити до зазначених педагогічних та психологічних дисциплін теми культурологічної спрямованості.

Культурологічна підготовка інженерів-педагогів у процесі вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу має складатися, на наш погляд, з кількох етапів. На *першому* етапі необхідно сформулювати професійно значущі етичні якості особистості. Даний етап передбачає включення у навчальний процес такої теми, як «Педагогічна етика», що спрямована на формування етико-моральної культури та інтелектуально-творчого потенціалу особистості майбутнього інженера-педагога. Цілями засвоєння даної теми є формування:

- базової системи знань в області загальнонаукової і педагогічної етики;
- основ етико-моральної культури майбутнього інженера-педагога.

У процесі вивчення даної теми студенти повинні знати основні теоретичні положення педагогічної етики, вміти розпізнавати морально-етичні проблеми, що можуть виникнути у професійній психолого-педагогічній діяльності, вміти взаємодіяти з учасниками освітнього процесу на базі розвинутої морально-емоційної культури.

Другий етап культурологічної підготовки інженера-педагога — це розвиток комунікативних умінь. На даному етапі відбувається формування професіонала, що володіє мистецтвом спілкування та успішного налагодження контакту з колегами у контексті ділових стосунків. Це явище можливо забезпечити у процесі вивчення теми «Психологія педагогічного спілкування». Метою вивчення даної теми

є формування системи знань з психології педагогічного спілкування, розвиток культури педагогічного спілкування, розширення та поглиблення інтересу студентів до осмислення позитивних та негативних сторін розвитку комунікативного процесу, а також ознайомлення зі специфікою й особливостями міжособистісної взаємодії. У процесі вивчення даної теми студенти повинні знати:

- предмет, методи та завдання психології спілкування;
- психологічний зміст структури спілкування;
- психологічні аспекти комунікативного процесу;
- психологію взаємодії; психологічні основи майстерності спілкування;
- загальні морально-психологічні основи ділового спілкування;
- прийоми встановлення доброзичливих взаємин з учасниками освітнього процесу.

Таким чином, виокремлені теми психолого-педагогічних дисциплін є значущими у системі культурологічної підготовки інженера-педагога, оскільки сприяють формуванню етичних та комунікативних знань, умінь та навичок, що забезпечить професіоналізм майбутніх фахівців у майбутній професійній діяльності.

Перспективою подальших досліджень є проблема впровадження інноваційних технологій навчання у формування культурологічної компетенції інженера-педагога, а також розробка методик діагностики ефективності їх застосування.

Література

1. Арнольд, А.И. Человек и мир культуры: введение в культурологию / А.И. Арнольд. — М. : Центр, 1992. — 346 с.
2. Дегтярьова, Г.С. Про системотворчий підхід у культурологічній підготовці спеціаліста / Г.С. Дегтярьова // Педаго-

гіка і психологія професійної освіти. — 1999. — № 3. — С. 36–43.

3. *Крылова, Н.Н.* Методика профессионального обучения: учеб-метод. пособие / Н.Н. Крылова, А.С. Мещеряков. — Пенза : Изд.-во Пенз. гос. ун-та, 2009. — 100 с.

4. *Моделі підготовки майбутніх учителів з позицій культурологічного та полікультурного, підходів // Професійна педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : монографія / авт. кол. О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонова, С.С. Вітвицька та ін. — Житомир : Вид-во*

ЖДУ ім. І. Франка, 2006. — С. 235–255.

5. *Руденко, Л.А.* Роль української філософської та культурологічної думки в пошуках національної ідеї / Л.А. Руденко // Товариство «Рідна школа»: історія та сучасність / [упоряд. і наук. ред. Д. Герцюк, П. Сікорський]. — Львів : [б. в.], 2007. — С. 71–80.

6. *Руденко, Л.А.* Формування особистості: естетико-культурологічний аспект // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 1999. — № 3. — С. 211–218.

03.02.2016